

САНАА ОҕОХ

ХАҔЫАТ

1931 СЫД АЛТЫННЫЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 66 (7139) ● 1991 сыл, Ыам ыйын 30 күнэ, Чэппэр ● Сыната 8 харчы

Республика народнай депутаттарыгар, бары быбардааччыларыгар Ы Н Ы Р Ы Ы

Күндү коллегаларбыт! Биир дөйдулаахтарбыт!

Саха ССР Верховнай Советын до-
руобуна, ийэ, оҕо, дьэ-нэргэн, сө-
рүн кыттылаахтары, инбэллэнтэ-
рин, үлэ ветераннарын комүскэллэр
бастайааннай комиссията республика-
да итириктээһин көстүүтэ орду-
к сы-
тырхайан, ону кытта сибээстээх тү-
ктэри дьайылар улаатан инбэл-
риктэн дьиксинэрин биллэрэр.

Бүгүн улахан эйиһиниһэ 2 бы-
рыһыана хроническай алкоһолон, 10
бырыһыана итирдэр утахтарын чааста-
тык иһэр, эйиһиниһэ 50 бырыһыана
бу астан аһаастаммат. Итирик-
тээһин дьахталлар, оҕолор уонна
обургу оҕолор ортолоругар түргэниик
тэһийэн иһиттэ орду-
к улахан кутта-
лы үөскэтэр. Алкоһолоннай психоз,
арыгыттан сибээстээх үлэ-
уонна дьэ-нэ-
уонна сымдаан оһоллоһуулар
эмнэ элбээн эрэллэр. Сыллата ты-
һынччанан дьэ-
нэргэн арыгылаа-
һын сиэртибэтэ буолаллар. Арыгы
дөһөн сиэрин-майгытын, эти-
х-хаанын сууту уулаан айгыратан эрэр.

Билигин республикада итириктээһин
баар балаһыанньатын, иһин үөскэ-
пит кутталын көмүгэр кыайан хонту-
руолга ылбатыбыт. Итириктээһини
утары охсуһар, итинтэн сэрэтэр госу-
дарствений программа оһоһуллуба-
та.

Эйиһиниһэ чэгин-чэбдик олох
турутуларыгар эрэлэ сүтөн эрэр.
Үгүс государствений органныр, об-
щественнай тэриктэлэр, маасабай
информация средстволара ити идея-
ны олоххо киллэринтэн туора турар
биздирлэр.

Ученалдар сабаҕалааһыннарыннан,
республикада алкоһолу, наркотикты
туһаныы, итирдэр утахтарынан үсү-
күлээснийэлээһин, ыччат арыгыга ох-
туута дириктээн иһэр кутталлаах.
Манньык балаһыанньада бары бы-
бардааччылар, народнай депутаттар,
олох иһин турулар бары чэгин-чэ-
бдик дөһөн иһин олоһу уонна доруо-
булатын туһутар куолаһытын хол-

буурбут наадата тирээтэ.

Экономика сайдыытын, социаль-
най көтүскэллээх буолууну уонна ий-
ли духовнай турутуруугун иһин эйи-
һиниһэ бэйэлэригэр ылыммыт на-
роднай депутаттар итириктээһин
дьонго аҕалар нэдээһин суох оһо-
рууттан туора туруо суохтаахтар.

Верховнай Совет бастайааннай ко-
миссията бары таһыһаах Советтары
бу проблемада эргиллэргэ, чугастаа-
ды сессияларга бу бопсуроһу дүү-
лэлэргэ, итириктээһини, наркомания-
ны утары охсуһуу дьаһалларын бэ-
лэһтээн олоххо киллэрэргэ ыһыгар.

Народнай депутаттар экономичес-
кай, социальнай, правовой, итэр эй-
гэ-
уонна проблема атын да гума-
нитарнай аспекттарыгар чопчу үлэни
мытыылар, доруобай, чэгин-чэ-
бдик олох иһин хамсааһыны иһигини
оһоһуһунэ, маасабай информация
средстволарыгар, быбардааччыла-
ры кытта көрүһүүлэригэр бу туһу-
нак элбэхтэ кэспиниллэрэ көдүүнү
бизирэн сип.

Обществода итириктээһини оһуо-
луур, абааһы көрөр өйү-санааны
күүсэ-
иһэрнээх, өйдөөх-төйдөөх
буолуу кийи бастык хаачыстыба-
тыттан биридэстэрэ буоларын туһу-
нак өйү-санааны үөскэтиэхтэ.

Билигин бары быбардааччылары
итириктээһингэ модьуурдаахтык
«Суох!» дииргэ ыһырабыт, кэлэр
көлөнүн быһыһы туһутар манньык
ыарахан, уустук кэмгэ арыгы дьах-
тыгар бэриммэт буолууга, туруула-
һарга ыһырабыт. Бары эр дьону,
дьахталлары, ыччаттары дьэ-
нэргэн, чугас дьонтуу доруобуула-
рын, дьоллорун туһутар чэгин-чэ-
бдик олоһу турутурдар үрдүк идеяны
олоххо киллэрэр хамсааһынга хол-
боһоргуттар ыһырабыт.

Эйиһиниһэ суох, хас биирдик
гражданни итириктээһин алдьархайын
дьиктиэхтик өйдөөн-санаан, ылым-
туура кыттыта суох бу нэдээһин ту-
ратар кыах суох.

Сайылык —
өлгөм үүт,
эмис эт
туоната

САНАА ХОТУ БУОЛЛАР ХАННЫК

Оройуон сорох совхоз-
тарыгар сүөһү аһылыга
тамты эһинээ. Оһон, хо-
лобур, «Бахсы» совхоз
күһэллэ сайылыгыта та-
һыста. Атыттар да көһө
охсуохтарын тэрэһиннэрэ
кыйтарбат. Оһон нэрэн-
саарыг оһолорлор.

«Мугудай» совхоз
иһин отделеһытыгар от-
торо, бурдуктара эһнэ
эһнээх буолбут. Кыбы-
ларга аһардаһыт эбэтэр
түтэхтэрэ көстөн эрэр кэ-
биһиллээх, престамит
уонна рулоннаһыт оттор
тобохторо сыталлар. Ха-
йа да фермада сүөһүлэр
хотонго хонноро-хонно-
ро күһүһү мөччитэллэр.
Быстах кэмгэ, сайылык-
тык көһүөххэ дьир, ыһах-
тары сүөһүлүтэр бөһө-
лэрэ хомуйаллар. Ыһагы
күһүгэ иһиттэ ыһагылар.

«Ыһахха 61 ыһах
иһирдэ, эһинээ хайыт?»
дизин иһин ферма ыһа-
кыһыктыгар иһнээһин
кыһыктыгар хардарыта
иһитталаһа сымдар кэм-
пэригэр тийэбит. Кэпсэ-
тэн билбиппит, бу Уу
Оһуостаах кыһык ферма
ыһыкыһытара, кол-
лективнай аренданын үлэ-
лиир буолланын, ыһах-
тары эһинээ, мизэ дэ-
лээһэ ыһагы кэлбит ыһа-
гы хайа фермада иһнэ
баарынан киллэрэйт, ыһа
бараллар эбит. Ити мөч-
чиртэр буолуохтарыттан,
Ыһыкыһыттар — тал-
быт-курдук эдэр уолат-
тар. Ыһагы кыһыккы
механическэй ыһаһан
олохтоһумта да иһиттэн
сизбээһин быһыһылаах.
Ыһах киирдэ да аһаһан-
на холбоон иһэллэр. Со-
рохтор кэриэс көрөн, он-
тукаларыт көһөрөн-хам-
сатан бизэрэ сымдаллар.

— Сайылыкка таһыах-
ха эрдэ курдук, мөччирэ
үүнүүтүттэн көрөн, бэс
ыһык санатын эргин тах-
сыахпыт, — дьаһаллар үө-
һө ферма ыһыкыһыт-
тара.

Манна Петр Сивцев,
Валерий Толстоухов уон-
на Игнат Слепцов үлэ-
лииллэр. Ферма аһара
күрөһүһүһүт. Субан
сүөһүлэр турбуттара бөс-
тууһа туттарыллыбыт-
тар. Бу И. И. Кориди са-
лайар кэлиин арендатын
ыһыкыһытара Халта-
ыһыкка 70 ыһыккытаах
көһүөхтээхтэр эбит. Оттон
«алларда фермалар» дэ-
нээһинилэр 100-чө-
һөхтээх. Булуһуһаахха
сайылаахтээхтэр. Арен-
дада үлэлиир буолланын,
бөстүүнтарыт бөһөлөрүн
иһиттэн таһаарыһыт-
тар. Оһон иһин сайылы-
гынан И. Г. Захаров уон-
на Н. И. Толстоухов

биирдик буолан бөстүү-
туохтаахтар, аһаахтар.

— Быйыл субан сүөһү
көрбүтүм. Бу кэлиин ыһа-
на уулаах сүөһүтү ту-
тароһуулар. Оһон, оһолон
хааллаһа, сип үлэ кө-
стөн баран иһэбин. Саас
да ыһаатта эрэр, үлэ
эһнээһини сооһууһу.
Сайык бөстүүтүтэн көр-
дөстүлэр да, салларым
сүрдээх. Дуоһаар эһин
өһө оһонго иһиппит, —
эрэрин Игнат Герасимо-
вич Захаров кырдыраас.

Иһин ферманын сүөһү-
ну аһатан эрэр аһылы-
ктаахтар. Сарсыардагыт
убаас көһүһөрбө, от,
күһүһү сиплээс бизэр-
лэр, кизбэтин бурдук
таммалатан салаталлар
эбит. Мөччирэнтэ, ба-
рыһахтарыттан сүөһүлэр
өһсүһэ быһыһыттылар.
Иһууруун ардаһа хаһан,
мөччирэнтэ быһыһабыта
биллэрэ. Хаһна да сирит
— сыллааһы үлэ-хамнас
түгүһүн сайылыгы, мөч-
чирэнтэ кытта сибээһини-
лэр, Кэһэллэрэ, эһнээ-
лэрэ оччо.

— Аһылык аһыһан,
үүт-ас түһэ тууар. Сүөһү
өлүүтэ өрдүк Төлөй дьик-
ки элбээтэ. Мүүс устарга
5-6 ыһык элбүүтэ. Бу да
ийта иһиттэ буолар чин-
чиллэнэ. Үүтү сип ыһа
иһин кэлиһити ыһа кэ-
дэйдэбит. Сыллааһыттан
үүтү ыһыһыта хаалы-
быт 10 тонна буолла.
Сайыккы ыһада сип-
һиннэрэргэ эрэллээһин.
Мөччирэнтэ быһаарыһа,
дизин совхоз кыһаһыһыт
зоотехнига Т. Е. Мала-
шева.

Сайылыктааһын боппу-
руоһа совхоз дирекция-
тыгар аһан көрүлүбүт.
Тэрэһин дьаһаллары сэр-
гэ түөрт ыһа куотала-
һы усулуубуһа, үүк-
кэ, аккэ эбээһээһини-
лэр ыһыккыттар.
Иһинэн хаһаайыһыта
мөччирэнтэ ыһагыгар
ыһах аһыттан 950 кг үү-
тү ыһага сорутаммыт.
Сайылык фермалар, мөч-
чирэнтэ мугутуурдук ту-
һанар сымтан, улаатта-
һына 100-түү ыһах-
каларыт курдук суот-
таммыттар. Төлөйдөр
бизин фермалара от ыһыт-
тан сипа сайылыкка кө-
һөн бизирээт. Оттон сир,
мөччирэнтэ таһыһыт бу-
лан, Ыһыккы фермат
кыһыгар сайылаахтээх
эбит. «Ыһыккыта да кө-
пөһөһүт, салаһааччылар-
быт дьаһаллара оһуу.
Мөччирэнтээх дьик эр-
дэхтэрэ», — дьаһаллар Ы-
һыккы ыһыккыттар.
Кырдык, Төлөй отделе-
ниета араһыһыттан сир-
уот өртүнэн Мугудай эһнэ-

тарга. Быйыл иһикс сым-
дан 87 гектарга кийи
сипиритэр аһан салыһы-
нэи ыһыһына.

Эрлиһитэр быһыһын
салыһыһыт бөстүүтэ
дизин аһан бөһөлөрүн ба-
да өртүлэһинэ 50 гек-
тарга ыһыһыттар, гек-
тартан ортотунан 33-түү
центнер ыһыһыттыта.
Дьэһиниһнэрэ да бэрэ-
тахсыһыта. Хаһаайыһы-
та иһилэргэ олоһуран бы-
һыл гектартан ортотунан
14-түү центнер бурдугу
ыһага суоттанар.

Р. СОФРОНОВА.

ҮЛЭ ҮМҮРҮЙЭР

олордуу хаалла. Оттон
Чыһаһарада 147 гектарга
сиплээһинэн культуура-
лыһыһыттар. Бу үлэни
И. И. Баранкэс эһнээтэ
көлөрдө.

М. ТРОФИМОВА.

«Бахсы» совхоза Ни-
колай дьонно-сэргэтэ
дьулуурдаах, бастык ме-
ханизатор быһыһынан
сыһаһыһаар. Совхоз
быһыһы кыһыгы от-мас
ыһыһыһаар куһаһаа
суохтун түмүктээтэ. Бах-
сылар куһаһа сымдары
оройуон тас өртүгөр тий-
һин өттүүдүлэр, оһон хара
күһүһүттан оту мизэ-
тигэр тийһин аралык са-
палаһыһынан барар.

Николай Оконешников
бизиртэн бензовоз ав-
томашыһада шофердыр
үсүһүн ыһах рейстэргэ
сымдыр. Уол аһардас
таһаарыһаах үлэһини
эрэ бастыһынар иһкээ-
рингэр сымдыр буолбатах,
өһө бэрээһини спортсмен.
Нэһилиһин совхозун
спорттивнай чигини кө-
мүскэллэн сирини ан-
ныһыга мас тардыһы-
тытар мытыһылар күрэхтэ-
һинлэргэ сипиһиһээһини
кыһтар. Бу дьаһага ме-
ханизатор кийиһа үлэ-
гэр-хамнаһыгар быһааччы
туһалаах буолуоттаах.

Снимок: Николай Оконешников.
Т. Кардашевский фотота.

С. СМЕРНОВА.

